

Розширене дослідження взаємодії етичного, естетичного і релігійного початку дозволяє не лише осмислити історичні традиції, а й застосовувати ці знання у сучасному суспільстві. Розуміння цих процесів є важливим для культурології, педагогіки, соціології та мистецтвознавства, оскільки допомагає формувати цілісну і гармонійну картину культурного розвитку людини та суспільства. В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу це знання стає особливо актуальним для збереження культурної самобутності та духовних цінностей у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блощинська В.А. Етика. Практикум: навчальний посібник. — К. : Центр учбової літератури, 2008.—с.45–100.
2. Етика та естетика : навчальний посібник / за ред. В.Л. Петрушенка; Петрушенко В.Л., Сурмай І.М., Карвацька Г.Ф., Мазур Л.І., Шадських Ю.Г. — Львів : Новий Світ-2000, 2019. —с.60–200.
3. Етика й естетика : навчальний посібник / Петькун С.М. — Київ : ЕКОМЕН, 2006. — с. 82 – 190.
4. Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія. Етика. Естетика : навчальний посібник. — Львів: Магнолія, 2025. — с. 130 – 210.
5. Сіверс В.А. (ред.) Етика. Естетика : навчальний посібник. — Київ : Центр учбової літератури, 2014. — с. 210 – 315.
6. Чистіліна Т.О. Етика та естетика : навчальний посібник. — К. : Центр учбової літератури, 2016. — 304 с.

УДК 7.04:726:27-523.4(477)

ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ – МУЗИКА У ДЕРЕВІ

Ярина МАЛКО, Ірина БАБІЙ

Науковий керівник – Ірина БАБІЙ, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Українські дерев'яні церкви – це фольклор, в архітектурі, музика в дереві. Збудовані переважно безіменними для нас майстрами на замовлення спільноти, громади села чи містечка – вони завжди втілювали народну уяву про красу, про велич, про присутність Бога на землі. Дерев'яне церковне будівництво в Україні має давню традицію, яка сягає ще ранніх часів Київської Русі. Ці зразки зодчества зводили без застосування залізних цвяхів, використовуючи тиблі – кілочки з твердих порід дерев, яким не загрожувала ерозія. Від кінця

XIII ст. з припиненням мурованого церковного будівництва під княжим покровительством утверджується дерев'яне церковне будівництво як домінуючий напрям храмобудування, у межах якого дослідники виокремлюють низку шкіл: галицьку, гуцульську, бойківську, лемківську, буковинську, подільську, волинську, придніпровську та ін., кожна з яких впізнавана і має свої особливості [3]. На щастя, чимало цих пам'яток дійшли до нашого часу і є унікальними свідками історії та майстерності архітекторів і живописців, іконописців минулих поколінь. Вони є оригінальні у своєму вирішенні, характерні лише для певного регіону. Ще одна унікальна особливість цих храмів — внутрішні розписи, які здебільшого датуються часом будівництва самих церков, чудово вписані у природне середовище. Кожна із уцілілих дерев'яних сакральних споруд має свою історію і цінність, однак особливий інтерес становлять вісім храмів, розміщених у трьох областях України які потрапили до списку культурної спадщини ЮНЕСКО, що робить їх надбанням не лише українського народу, але й усієї цивілізації.

Сталося це завдяки успішному українсько-польському проєкту «Дерев'яні церкви Карпатського регіону Польщі і України». Вибір експертів у 2013 р. був непростий, позаяк лише на Львівщині дерев'яних храмів налічується понад 800, вісім обраних церков якнайповніше презентують сакральну українську архітектуру усього регіону: від Західної Лемківщини і до Гуцульщини, крім того, усі вісім церков строго відповідали низці критеріїв: автентичність, стан церкви та її оточення, а саме під'їзди до храму, його доступність для відвідувачів, мальовничість тощо. Саме ці храми мають величезний туристичний потенціал, відтак окремі агенції пропонують екскурсії дерев'яними храмами регіону.

У жовтні 2021р. в містечку Жовква (Україна) було також представлено маршрут «Карпатський шлях дерев'яної архітектури», який об'єднав давні автентичні дерев'яні храми українського та польського прикордоння й покликаний відкрити усім охочим без сумніву особливі, намолені століттями місця.

Оскільки у нашому дописі важко здійснити віртуальну мандрівку усіма церквами, занесеними під охорону ЮНЕСКО, пропоную зосередитися на одній із них, а саме на церкві Святого Духа у селі Потелич. Це найстаріша дерев'яна церква Львівщини та тридільна в Україні. Церква була збудована 1502 року гончарями (чи коштом гончарного цеху) с. Потелич на місці церкви Бориса і Гліба, яку спалили татари. Церква, що належала найбагатшому та найвпливовішому ремісничому цеху гончарів, первісно була одноверхою. Її перебудував у 1736 р. майстер Казимир Домінікович, зокрема звів пластичну баню над вівтарем, на вікнах встановив ковані залізні ґрати, здійснив інші ремонтні роботи [1, с. 16]. Храм має гонтове покриття. Підкреслимо, що гонт (гонта) — це один з основних матеріалів, яким покривали

дахи будівель у Карпатському регіоні і не лише сакральні. Розміри, форма й технологія покриття мають свої особливості. З усіх дощатих покрівельних матеріалів гонта була за розмірами найменша. Довжина її сягала від 40 см до 50 см. Форма дошки — гонти — мала особливу конфігурацію: один повздовжний бік був стесаний (загострений), а другий (завтовшки від 1 см до 1,5 см) — мав заглиблення (паз, фуг), в яку при покритті вставляли стесану тонку частину гонтини [2, с.76]. Таким чином, вставляючи одну гонтину в іншу, досягали якісного покриття даху, який надійно захищав будівлю від опадів. Невеликі розміри гонти дозволяли перекривати не тільки прямі площини даху.

У конструкції потелицької церкви, як і в інших семи церквах, немає жодного цвяха. Церква особлива тим, що не має класичного іконостасу: він намальований безпосередньо на фронтальній стіні центральної секції, а більшість розписів датуються 1620-1640 роками. З-поміж численних розписів особливе місце посідає П'єта. Оплакування Христа, по-грецьки *Pietà* (жалість, скорбота), майже не трапляється в іконографії греко-католицької і православної церков. Цей іконографічний сюжет був популярний в західноєвропейському мистецтві 13–17 століть. Серед найбільш відомих художників у своїй творчості його відтворили: Мікеланджело, Тіціан, Ван Гог...

Оплакування Христа, П'єта — епізод Страстей Христових, що слідує за зняттям тіла Ісуса Христа з хреста і передує Його похованню у день Страсної п'ятниці. Ця ікона зображає скорботний образ Діви Марії, яка утримує на колінах тіло Ісуса, свого Сина. Вчені, які свого часу захоплено вивчали «запозичення» в українському середньовічному мистецтві, про сюжет «Оплакування» у своїх працях не згадують. Нам невідомі аналогії, які б допомогли простежити життя цієї теми на Україні. І все ж вважаємо малоімовірною відсутність схожих зображень в українському малярстві. Важко уявити «зухвальство» потелицьких майстрів, які наважились вперше, не маючи перед собою жодного рідного зразка, використати католицьку композицію в своєму православному храмі.

Між усіма потелицькими зображеннями «Оплакування» найдовершеніше. В жодній з композицій, які прикрашають стіни центрального зрубу, образ людини не розкривався так глибоко, і, можна твердити, так проникливо. У центрі закомпонована Богоматір, на колінах у якої тіло Христа. Вона підтримує його обома руками.

Прикметно, що село Потелич з 2-ої пол. 15 ст. до серед. 20 ст. було містечком, тому цей храм є взірцем старої української міської культури, а не селянської.

Туристичної привабливості цій сакральній споруді надає не лише архітектурне вирішення і стінопис, а й розташування, зокрема, церква знаходиться біля підніжжя гори, тому

Вікторія БАЗИЧЕНКО

УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ У ДЗЕРКАЛІ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ..... 144

Лілія ХОРТЮК

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ АГРЕСІЇ 146

Ярослав КОВАЛЬЧУК

КУЛЬТУРНИЙ ФРОНТ: УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ТА СУБ'ЄКТ
ПРОТИСТОЯННЯ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ 150

IRYNA PROKOPETS

DIGITAL ETHICS AND THE CULTURE OF ONLINE BEHAVIOR..... 153

Анастасія БЛОХІНА

ВПЛИВ ВІЙНИ НА НАЦІОНАЛЬНУ СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКІВ 156

Секція 3

ЕТИЧНЕ Й ЕСТЕТИЧНЕ В КУЛЬТУРІ. РЕЛІГІЯ ЯК СФЕРА КУЛЬТУРИ..... 160

Марія ПОПЧУК

ВПЛИВ ВІРИ НА ПСИХОЛОГІЧНУ СТІЙКІСТЬ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ 160

Валерія ГУЦ

ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ 161

Юлія ГРИЦЕНЯК

ЕТИЧНЕ Й ЕСТЕТИЧНЕ В КУЛЬТУРІ. РЕЛІГІЯ ЯК СФЕРА КУЛЬТУРИ..... 164

Ярина МАЛКО, Ірина БАБІЙ

ДЕРЕВ'ЯНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ – МУЗИКА У ДЕРЕВІ..... 167

Ян ГЕРЕВИЧ

РЕЛІГІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО МОРАЛЬНОЇ ТРАДИЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ 170

Андрій СИБІРНИЙ

РЕЛІГІЙНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ
ЦІННОСТЕЙ 172

Вікторія ШИКІТКА

ЕТИЧНЕ Й ЕСТЕТИЧНЕ В КУЛЬТУРІ. РЕЛІГІЯ ЯК СФЕРА КУЛЬТУРИ..... 175

Анастасія ДЕМЧЕНКО

КУЛЬТУРА ЯК ПОЄДНАННЯ ЕТИЧНОГО, ЕСТЕТИЧНОГО Й ДУХОВНОГО 178

Інна СВЕРЕДЮК

ТЕАТР І МУЗИКА ЯК ПРОСТІР СВОБОДИ: ФЕНОМЕН ГУРТУ «SCHMALGAUZEN»... 182

Анна БАРАНОВСЬКА

ЖІНКА-РЯТУВАЛЬНИЦЯ: НОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ СИМВОЛ МУЖНОСТІ І
ГУМАННОСТІ..... 185

Божена ГУЗЬ

МОДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ПІСЛЯ
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 193